МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Елабужский институт (филиал)
Факультет филологии и истории

УТВЕРЖДАЮ
Директор Елабужского института КФУ
Мерзон Е.Е.
"___"______________20___ г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

Родной язык

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)
Профиль подготовки: Родной язык и литература, иностранный язык
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский
Год начала обучения по образовательной программе: 2018

Содержание

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения ОПОП ВО

2. Место дисциплины (модуля) в структуре ОПОП ВО

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Структура и тематический план контактной и самостоятельной работы по дисциплине (модулю)

4.2. Содержание дисциплины (модуля)

5. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

6. Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю)

7. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

8. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет", необходимых для освоения дисциплины (модуля)

9. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

10. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)

11. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

12. Средства адаптации преподавания дисциплины (модуля) к потребностям обучающихся инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья

13. Приложение №1. Фонд оценочных средств

14. Приложение №2. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

15. Приложение №3. Перечень информационных технологий, используемых для освоения дисциплины (модуля), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) заведующий кафедрой, д.н. (доцент) Камаева Р.Б. (Кафедра татарской филологии, Факультет филологии и истории) ; доцент, к.н. Хайруллина А.С. (Кафедра татарской филологии, Факультет филологии и истории), AlSHajrullina@kpfu.ru

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения ОПОП ВО

Обучающийся, освоивший дисциплину (модуль), должен обладать следующими компетенциями:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ПК - 1	Способен формировать у обучающихся систему знаний об основных этапах развития родного языка и литературы с древности до наших дней
ПК - 5	Способен формировать у обучающихся умения применять филологические знания в профессиональной и общественной деятельности межэтническом и межкультурном общении.

Обучающийся, освоивший дисциплину (модуль):

Должен знать:

Должен знать:

- родной язык в его литературной форме и диалектном разнообразии;
- систему и структуру родного языка, роль родного языка в современном обществе;
- особенности лексических единиц родного языка, законы их функционирования;
- фонетическую и грамматическую систему, словарный состав, стилистические особенности родного языка.

Должен уметь:

Должен уметь:

- описывать семантику лексических единиц родного языка;
- давать лексическую характеристику словам родного языка;
- анализировать языковые единицы языка и их разновидности;
- выполнять лексический анализ;
- излагать свои мысли на родном языке в письменной и устной формах;

Должен владеть:

Должен владеть:

- терминологическим аппаратом, необходимым для понимания научных и теоретических трудов по лексикологии татарского языка;
- работы с учебной, научной и справочной литературой;
- литературными нормами родного языка;
- методикой лексического разбора языкового явления.

Должен демонстрировать способность и готовность:

-способностью анализировать основные этапы и закономерности исторического развития для формирования гражданской позиции

-способностью к коммуникации в устной и письменной формах на русском и иностранном языках для решения задач межличностного и межкультурного взаимодействия

-способностью работать в команде, толерантно воспринимать социальные, культурные и личностные различия

-способностью к самоорганизации и самообразованию

-готовностью сознавать социальную значимость своей будущей профессии, обладать мотивацией к осуществлению профессиональной деятельности

-владением основами профессиональной этики и речевой культуры

-готовностью реализовывать образовательные программы по предметам в соответствии с требованиями образовательных стандартов

-способностью использовать возможности образовательной среды для достижения личностных, метапредметных и предметных результатов обучения и обеспечения качества учебно-воспитательного процесса средствами преподаваемых предметов

-готовностью к взаимодействию с участниками образовательного процесса

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

-готовностью использовать систематизированные теоретические и практические знания для постановки и решения исследовательских задач в области образования

-способностью руководить учебно-исследовательской деятельностью обучающихся

2. Место дисциплины (модуля) в структуре ОПОП ВО

Данная дисциплина (модуль) включена в раздел "Б1.О.09.01.02 Дисциплины (модули)" основной профессиональной образовательной программы 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) (Родной язык и литература, иностранный язык)" и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 1, 2, 3 курсах в 2, 3, 4, 5, 6 семестрах.

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость дисциплины составляет 14 зачетных(ые) единиц(ы) на 504 часа(ов).

Контактная работа - 212 часа(ов), в том числе лекции - 96 часа(ов), практические занятия - 116 часа(ов), лабораторные работы - 0 часа(ов), контроль самостоятельной работы - 0 часа(ов).

Самостоятельная работа - 184 часа(ов).

Контроль (зачёт / экзамен) - 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: экзамен во 2 семестре; экзамен в 3 семестре; зачет в 4 семестре; зачет в 5 семестре; экзамен в 6 семестре.

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1 Структура и тематический план контактной и самостоятельной работы по дисциплине (модулю)

N	Разделы дисциплины / модуля	Семестр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)			Самостоятельная работа
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Тел гыйлеменең аерым тармагы буларак фонетика.	2	2	0	0	2
2.	Тема 2. Татар теленең авазлар системасы.	2	6	6	0	2
3.	Тема 3. Татар телендә аваз үзгәрешләре.	2	8	8	0	4
4.	Тема 4. Хәзерге татар әдәби теле просодикасы.	2	6	8	0	4
5.	Тема 5. Татар орфографиясе һәм орфоэпиясе	2	6	6	0	4
6.	Тема 6. Лексикология. Аның тармаклары.	3	2	0	0	6
7.	Тема 7. Семасиология. Синонимия, антонимия, омонимия.	3	4	4	0	6
8.	Тема 8. Татар теленең сүзлек составы. Этимология.	3	4	6	0	6
9.	Тема 9. Фразеология.	3	2	4	0	6
10.	Тема 10. Ономастика.	3	2	2	0	6
11.	Тема 11. Лексикография.	3	2	4	0	6
15.	Тема 15. Сүзъясалышы һәм аның тел белемендә тоткан урыны.	4	2	4	0	6
16.	Тема 16. Морфемика һәм аның тел белемендәге тоткан урыны.	4	4	4	0	8
17.	Тема 17. Сүзләрнең сүзъясалыш структурасы.	4	4	4	0	8
18.	Тема 18. Татар телендә сүз ясалу ысуллары.	4	4	4	0	8

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Разделы дисциплины / модуля	Семестр	Виды и часы контактной работы, их трудоемкость (в часах)			Самостоятельная работа
			Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
19.	Тема 19. Төрле сүз төркемнәренең ясалышы	4	2	4	0	6
20.	Тема 20. Морфология. Татар телендә сүз төркемнәре. Сүзләрне төркемләү мәсъәләсе.	5	2	2	0	6
21.	Тема 21. Мөстәкыйль сүз төркемнәре: исем, сыйфат, рәвеш, алмашлык, сан, фигыль. Сыйфат һәм аның үзенчәлекләре. Татар телендә рәвеш һәм аның үзенчәлекләре. Саннар һәм аларның төркемчәләре. Алмашлыкларның семантик һәм грамматик төркемчәләре.	5	6	6	0	12
22.	Тема 22. Исемләшү. Исемнән башка сүз төркемнәренең килеш һәм тартым белән төрләнеше.	5	0	2	0	4
23.	Тема 23. Затланышлы фигыльләр. Затланышсыз фигыльләр. Татар телендә ярдәмче фигыльләр.	5	2	2	0	2
24.	Тема 24. Модаль мәгънәләрне белдерә торган фигыль формалары.	5	2	2	0	4
25.	Тема 25. Аваз ияртемнәре. Модаль сүз төркемнәре. Хәбәрлек сүзләр.	5	2	2	0	4
26.	Тема 26. Бәйләгеч сүз төркемнәре.	5	2	4	0	4
27.	Тема 27. Синтаксиска караган гомуми мәсьәләләр. Җөмләдә сүзләр бәйләнеше.	6	2	4	0	8
28.	Тема 28. Сүзтезмә.	6	2	4	0	8
29.	Тема 29. Җөмләнең иярчен кисәкләре. Аныклагыч һәм җөмләнең модаль кисәкләре.	6	4	4	0	10
30.	Тема 30. Җөмләнең синтагмаларга бүленеше. Аерымланган иярчен кисәкләр.	6	2	4	0	8
31.	Тема 31. Кушма җөмлә синтаксисы. Тезмә кушма җөмлә. Иярченле кушма җөмлә.	6	4	4	0	8
32.	Тема 32. Иярчен җөмләләрне мәгънә ягыннан төркемләү. Ия һәм хәбәр җөмләләр. Тәмамлык һәм аергыч җөмлә үзенчәлекләре. Иярчен хәл җөмләләр. Максат, шарт, кире җөмләләр. Аныклагыч җөмлә үзенчәлекләре.	6	2	4	0	8
33.	Тема 33. Катлаулы кушма җөмлә. Текст синтаксисы. Тезем. Чит сөйләмле текст.Татар пунктуациясенең фәнни нигезләре.	6	4	4	0	10
	Итого		96	116	0	184

4.2 Содержание дисциплины (модуля)

Тема 1. Тел гыйлеменең аерым тармагы буларак фонетика.

Фонетиканың өйрәнү объекты һәм предметы. Татар теле фонетикасын өйрәнүнең кыскача тарихы. Фонетист галимнәр һәм татар теле фонетикасына өлеш керткән шәхесләр. Авазлар турында төшенчә. Сөйләм авазларын өч аспектта өйрәнү.Авазларны акустик яктан өйрәнү.Авазларны биологик аспекттан чыгып өйрәнү. Авазларны иҗтимагый аспекттан чыгып өйрәнү.

Тема 2. Татар теленең авазлар системасы.

Сөйләм аппараты. Аваз артикуляциясе. Авазларны төркемләү. Сузык һәм тартык авазлар. Сузык авазларның составы. Сузык авазларга характеристика. Тартык авазларны төркемләү. Тартык авазларга характеристика. Сөйләмнең фонетик кисәкләргә бүленеше. Иҗек. Басым. Интонация.Татар теле консонантизмы. Авазларның характеристикалары.

Тема 3. Татар телендә аваз үзгәрешләре.

Сөйләм агышында аваз үзгәрешләре. Авазларның позицион үзгәрешләре. Протеза, эпентеза, редукөия Авазларның комбинатор үзгәрешләре. Ассимиляция. Аккомодация. Диссимиляция. Сингармонизм: рәт гармониясе, ирен гармониясе. Аларның татар сөйләмендә үзенчәлекләре. Диэреза, гаплология, метатеза, элизия. Авазларның чиратлашуы.

Тема 4. Хәзерге татар әдәби теле просодикасы.

Татар телендә басым, аның төрләре. Сүз басымы. Басымлы, басымсыз иҗек. Интонация һәм аның компонентлары. Аларның сөйләмдәге роле. Басымның соңгы иҗеккә төшмәгән очраклар. Төп һәм өстәмә басым. Проклиза һәм энклиза, сандхи очракларда басым куелышы.Логик басым. Синтагма басымы.мелодика, интенсивлык, озынлык, темп.

Тема 5. Татар орфографиясе һәм орфоэпиясе

Орфоэпия. Орфоэпия турында төшенчә.Татар теленең орфоэпик нормалары. Сузыкларның дөрес әйтелеше. Тартыкларның дөрес әйтелеше. Рус теленнән һәм башка телләрдән кергән сүзләрнең әйтелеше. Графика. Татар халкында язу тарихы. Орфография. Орфографиянең төп принциплары (фонетик, морфологик, тарихи-традицион, график). Орфографик нормалар.

Тема 6. Лексикология. Аның тармаклары.

Татар лексикологиясе фәне. Аның өйрәнү предметы, бурычлары һәм тарихы. Сүзнең төп билгеләре. Сүз һәм предмет. Сүз һәм төшенчә. Сүзнең мәгънәләре. Лексикологиянең тармаклары буларак семасиология, фразеология, лексикография, этимология, диалектология, ономастика,топонимика, антропонимика, зоонимика, гидронимика һ.б.

Тема 7. Семасиология. Синонимия, антонимия, омонимия.

Семасиология. Аның өйрәнелү объекты. Сүзнең лексик мәгънәсе һәм аның типлары. Лексик мәгънәләрнең чынбарлыктагы әйбер яки күренешләргә мөнәсәбәтле рәвештә төркемләнүе. Сүзнең туры һәм күчерелмә мәгънәләре. Метафора, синекдоха, метонимия, функция буенча күчеш, табу һәм эвфемизмнар. Синонимнар (лексик һәм грамматик синонимнар; идеографик, стилистик, абсолют, контекстуаль синонимнар), синонимик рәт, антонимнар һәм омонимнар, аларның төрләре, барлыкка килү юллары, сөйләмдәге һәм матур әдәбияттагы рольләре.

Тема 8. Татар теленең сүзлек составы. Этимология.

Килеп чыгышы ягыннан татар теленең лексикасы. Татар телендә алынмалар (рус, рус теле аша кергән, гарәп, фин-угор алынмалары). Татар телендә тоткан урыны. Телнең чисталыгына йогынтысы. Кулланылыш дәрәҗәсе ягыннан татар теленең лексикасы. Пассив һәм актив лексика. Тарихи сүзләр, архаизмнар һәм неологизмнар. Аларның төрләре. Хәзерге заманда кулланылышы. Искергән сүзләрнең стилистик вазифалары.

Тема 9. Фразеология.

Татар фразеологиясе. Татар фразеологиясе өлкәсендә эшләүче галимнәр. Фразеологизмнарны төркемләү (компонентларының берләшү дәрәҗәсе буенча, компонентларының составы буенча,мәгънәләре буенча төркемнәргә бүлү). Фразеологик синонимнар, фразеологик антонимнар.Фразеологик берәмлекләрнең матур әдәбиятта кулланылышы, тәрҗемә итү үзенчәлекләре.

Тема 10. Ономастика.

Ономастика. Топонимика һәм антропонимика..Лексик-семантик яктан топонимнарның төркемнәре (зооним, гидроним, ойконим һ.б.)(. Кеше исемнәренең килеп чыгышы (Г.Ф.Саттаров хезмәтләре). Кушаматлар. Псевдонимнар. Татар исемнәренә башка теллләрнең йогынтысы. Поэтик ономастика (матур әдәбиятта кулланылган ялгызлык исемнәре).

Тема 11. Лексикография.

Татар лексикографиясе. Сүзлекләрнең төрләре. Энциклопедик һәм филологик сүзлекләр. Бер телле, ике телле һәм күп телле сүзлекләр. аңлатмалы, тарихи, тулы, кыскача, әдәби тел, диалектологик, фразеологик, терминологик, орфографик, орфоэпик, язучылар теле, синонимик, антонимик һ.б. Аңлатмалы сүзлекләр төзү тарихы.

Тема 15. Сүзъясалышы һәм аның тел белемендә тоткан урыны.

Сузьясалышы фәне, аның өйрәнү предметы һәм бурычлары: Озак вакытлар сүз ясалышы морфологиянең бер бүлеге буларак өйрәнелеп килде. Хәзерге вакытта исә сүз ясалышының аерым тел белеме тармагы булуы һәм аны мөстәкыйль өйрәнү кирәклеге дәлилләнә. Бу фикерләрне кире какмастан, татар телендә сүз ясалышының морфология белән бик күп уртак яклары булуын истә тотарга кирәк дип саныйбыз.

Татар телендә сүз ясалышының күп төрле ысуллары бар, һәм алар һәркайсы тел белеменең аерым тармагы белән бәйләнештә тора.

Тема 16. Морфемика һәм аның тел белемендәге токкан урыны.

Морфемалар, аларның төрләре. Сүзнең мәгънәгә ия иң кечкенә берәмлеге буларак морфема. Аның төрләре: тамыр, кушымчалар. Кушымчаларның төрләре: сүз ясагыч һәм грамматик кушымчалар (форма ясагыч һәм сүзбәйләгеч кушымчалар). Үле кушымчалар. Сүз ясагыч кушымчаларның төрләре: исем, сыйфат, рәвеш, фигыль, алмашлык ясаучы кушымчалар. Форма ясагыч кушымчалар: исемдә сан, фигыльдә заман, юнәлеш, дәрәҗә, барлык-юклык кушымчалар.

Сүзбәйләгеч кушымчалар: исемнәрдә тартым, килеш, фигыльләрдә зат-сан кушымчалары.

Тема 17. Сүзләрнең сүзъясалыш структурасы.

Сүзнең грамматик һәм формаль күрсәткечләреннән башка булган өлеше - сүз ясалышы структурасын тәшкил итә. Нигезгә өстәлгән яки кушылган барлык нәрсә морфологик күрсәткечләр булып тора һәм ул морфологиядә өйрәнелә. Морфология һәм сүз ясалышы структуралары арасында тигезлек билгесе куеп булмый. Сүзнең грамматик һәм формаль күрсәткечләреннән башка булган өлеше - сүз ясалышы структурасын тәшкил итә.

Тема 18. Татар телендә сүз ясалу ысуллары.

елдә сүз ясалу ысуллары бер генә төрле түгел. Татар теленең академик грамматикасында сүз ясалуның сигез төрле ысулын билгелиләр. Әлеге ысулларны икегә аералар:

- грамматик ысуллар;

- грамматик булмаган ысуллар.

Грамматик юл белән сүз ясалышының морфология, шулай ук синтаксис белән тыгыз мөнәсәбәттә булуы һәм аларны үзара бәйләнештә өйрәнү зарурлыгы түбәндәгеләр белән аңлатыла.

Тема 19. Төрле сүз төркемнәренең ясалышы

Фонетик ысул белән суз ясалышы. Бу ысул белән сүзләр ясалышына телчеләрдән беренче булып Г.Алпаров игътибар итә. Фонетик сүзьясалышына шулай ук Ф.С.Фасеев һәм К.С.Сабиров та тукталалар. Татар телендә фонетик ысул белән сүзьясалышының түбәндәге алымнары бар:

1) аваз яки авазлар төшеп калу;

2) авазның яки авазларның чиратлашуы;

3) нигезнең палатальләшүе (нечкәрүе);

4) басым күчү.

Тема 20. Морфология. Татар телендә сүз төркемнәре. Сүзләрне төркемләү мәсъәләсе.

Морфология фәне. Аның өйрәнү предметы һәм бурычлары

Морфологиянең тел белеменең башка тармаклары белән бәйләнеше. Грамматик категория турында төшенчә, грамматик мәгънә, грамматик форма.

Татар телендә сүзләрне төркемләү принциплары: лексик-семантик, морфологик һәм синтаксик принциплар.

Татар телендә сүз төркемнәре.Сүз төркемнәренең үзара мөнәсәбәте. Исем- сыйфат мөнәсәбәте, сыйфат-рәвеш мөнәсәбәте.

Тема 21. Мөстәкыйль сүз төркемнәре: исем, сыйфат, рэвеш, алмашлык, сан, фигыль. Сыйфат һәм аның үзенчәлекләре. Татар телендә рәвеш һәм аның үзенчәлекләре. Саннар һәм аларның төркемчәләре. Алмашлыкларның семантик һәм грамматик төркемчәләре.

Татар телендэ мостэкыйль суз торкемнэре: исем, сыйфат, сан, алмашлык, фигыль, рэвеш.Сыйфатларның семантик төркемчәләре, исемләшүе, дәрәҗә формалары. Лексик-грамматик мәгънәсе буенча татар телендәге сыйфат предметның билгесен белдерә. Билгене белдерү мәгънәсе сыйфатларны башка сүз төркемнәреннән аерып тора. Аңа кеше һәм хайван, кош-кортларга хас булган тышкы һәм эчке билгеләрне белдерә торган сүзләр, урын-араны, күләм һәм форманы, төс һәм тәмне, урынга һәм вакытка мөнәсәбәттән килеп чыккан билгене, үтәүчедән аерылган эш-хәрәкәткә бәйле һ.б. билгеләрне белдергән сүзләр керә. Морфологик яктан сыйфатлар татар телендә төрләнмәүләре белән аерылып тора, ягъни аларга хас булган грамматик категорияләр юк. Предметларның саф билгесен белдерә торган асыл сыйфатларның төрле дәрәҗә формалары була. Синтаксик яктан караганда, сыйфатлар, җөмләдә исемне ачыклап, аергыч булалар.

Рәвешләр лексик-грамматик мәгънәсе буенча эш-хәлнең яки билгенең билгесен белдерә. Морфологик яктан татар телендәге рәвешләр - төрләнми торган сүз төркеме, аның грамматик категорияләре юк. Тик кайбер рәвешләр чагыштыру яки артыклык дәрәҗәсендә кулланыла. Синтаксик яктан караганда, рәвешләр, сыйфат белән рәвешләрне ачыклап килә һәм җөмләдә төрле хәлләр булып килә. Рәвешләр, җөмлә ахырында килеп, хәбәр дә була. Кайбер рәвешләр исем белән бәйләнешкә керә ала һәм җөмләдә аергыч була.

Тема 22. Исемләшү. Исемнән башка сүз төркемнәренең килеш һәм тартым белән төрләнеше.

Исемләшү - үзлегеннән төрләнми торган сүз төркемнәренә хас күренеш. Исемләшү сыйфатлар, рәвешләр, саннар, кайбер алмашлыклар, сыйфат фигыльләр ачыклаган исем җөмлә эчендә кулланылмаса, яки әлеге сүз төркемнәре урыннарын алышса күзәтелә:

Телебездә исемнәрне ачыклап килә торган һәм үзлегеннән төрләнми торган сүз төркемнәре җөмләдә исемнән башка кулланыла ала. Бу исемләшү дип атала.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Тема 23. Затланышлы фигыльләр. Затланышсыз фигыльләр. Татар телендә ярдәмче фигыльләр.

Фигыль. Затланышлы һәм затланышсыз фигыльләр.

Фигыльнең башлангыч формасы. Фигыль нең лексик-грамматик һәм лексик-семантик төркемнәре. Мөстәкыйль мәгънәле һәм ярдәмче фигыльләр.

Фигыльнең грамматик категорияләре: зат категориясе, наклонение категориясе, заман категориясе. Затланышлы фигыль формалары: хикәя фигыль, боерык фигыль, теләк фигыль, шарт фигыль. Юнәлеш категориясе:

төп юнәлеш, кайтым юнәлеше, уртаклык юнәлеше, йөкләтү юнәлеше, төшем юнәлеше. Дәрәҗә категориясе.

Татар телендә ярдәмче фигыльләр шактый күп һәм алар бик актив кулланыла. Без аларны берничә төркемгә бүлеп карый алабыз.

1. Фигыльләр ясый торган ярдәмче фигыльләр - кал, ит, кыл, бул һ.б. сүзләр.

2. Фигыль дәрәҗәләренең аналитик формаларын барлыкка китерә торган ярдәмче фигыльләр. Бу фигыльләр мөстәкыйль мәгънәле сүзләр буларак та кулланыла.

3. Мөстәкыйль мәгънәсе булмаган, ярдәмче буларак кына кулланыла торган фигыльләр.

1. Затланышсыз фигыльләргә гомуми характеристика. Сыйфат фигыль.

2. Рәвеш (хәл Исем фигыль - үтәүче заттан аерылган эш-хәрәкәтнең атамасын (исемен) белдерә торган затланышсыз фигыль формасы.

Рәвеш фигыль - эш-хәрәкәтнең үтәлү формасы яки вакыты буенча билгесен

Сыйфат фигыль. Сыйфат фигыль, рәвеш (хәл) фигыль, исем фигыль һәм инфинитив затланышсыз фигыльләр дип атала. Аларның барысына да хас булган уртак билгеләр бар. Мәктәп программасы буенча затланышсыз фигыльләрне дә төркемчәгә кертеп өйрәнәләр. Сыйфат фигыль Сыйфат фигыльләр эш-хәлне предметның билгесе итеп белдерә.

Тема 24. Модаль мәгънәләрне белдерә торган фигыль формалары.

Бу фигыльләр сөйләүченең чынбарлыкка төрле мөнәсәбәтен белдерә. Алар теләк, ният, ихтималлык, мөмкинлек, мөмкин түгеллек, тиешлек һ.б.

1. Теләкне белдерә, бер составлы җөмләдә хәбәр булып килә.

2. Теләк мәгънәсен белдереп, бер составлы җөмләдә хәбәр була, составындагы тартым кушымчасы үтәүче затка күрсәтә.

3. Ният итү, карар кылу мәгъәсендә килә, зат-сан кушымчасы ярдәмче фигыльдә була.

4. Мәҗбүрилек, кирәклек, үкенү, карар кылу, үткәнгә караган ният мәгънәләрен белдерә.

Тема 25. Аваз ияртемнәре. Модаль сүз төркемнәре. Хәбәрлек сүзләр.

Аваз ияртемнәре. Модаль сүз төркемнәре. Хәбәрлек сүзләр. Аваз ияртемнәре татар теленең сүзлек составында шактый зур урын алып тора Бу сүзләр эмоциональ-экспрессив лексикага карый. Аваз ияртемнәре соңгы елларда мөстәкыйль сүз төркемнәренә кертеп өйрәнелә башлады. Алар арасында тормыштагы төрле әйберләргә охшатып ясалган түбәндәге сүзләр бар: а) предмет хәрәкәте тавышына; ә) кеше хәрәкәте тавышына; б) хайван һәм кош-корт тавышына; в) техника тавышына; г) табигать күренешләре тавышларына. Морфологик яктан бу сүз төркеме төрләнмәве белән аерылып тора. Синтаксик яктан алар, фигыльләрне ачыклап килеп, төрле җөмлә кисәкләре була. Аваз ияртемнәре ике төрле була: тавыш тасвирлары һәм образ тасвирлары.

Тема 26. Бәйләгеч сүз төркемнәре.

Бәйлекләр һәм бәйлек сүзләр. Бәйлекләр белән теркәгечләр бәйләгеч сүз төркемнәре дип йөртелә, чөнки алар сүзләрне яки җөмләләрне бәйли. Алар мөстәкыйль сүз төркемнәреннән бик нык аерылып тора. Бәйлек белән теркәгечләрнең атау функциясе юк. Бу сүзләрнең лексик мәгънәсе дә юк. Бәйлек белән теркәгечләргә морфологик категорияләр хас түгел, алар төрләнмиләр. Бу сүзләр үзләре генә җөмлә кисәге дә булмый (теркәгеч сүзләрдән башкалары). Бәйлек белән бәйлек сүзләр җөмлә кисәкләре составында килә

Тема 27. Синтаксиска караган гомуми мәсьәләләр. Җөмләдә сүзләр бәйләнеше.

Синтаксис һәм логика фәннәре арасында, сөйләм һәм фикерләү арасында мөнәсәбәт. Сөйләм һәм фикерләүнең төп берәмлекләре буларак җөмлә һәм хөкемләү. Алар арасында мөнәсәбәт. Җөмлә кисәкләре һәм хөкемләү кисәкләре арасында мөнәсәбәт: субъект, предикат, бәйләү (связь), объект, атрибут төшенчәләре һәм ия, хәбәр, тәмамлык, аергыч, хәл, аныклагач төшенчәләре. Субъект белән ия, үтәүче белән предикат, хәбәр белән процесс арасында мөнәсәбәт.

Синтаксис һәм аның төп өйрәнү объекты сөйләм төзелеше. Сөйләм, фикер, чынбарлык, сөйләүче, тыңлаучы төшенчәләренә аңлатма. Сөйләмнең төп үзенчәлекләре ? хәбәрлек (сөйләм эчтәлегенең чынбарлыкка мөнәсәбәте), модальлек (тыңлаучының чынбарлыкка һәм башка синтаксик төшенчәләргә мөнәсәбәте).

Сөйләм берәмлекләре: текст, гади җөмлә, кушма җөмлә, сүзтезмә, сүз, җөмлә кисәге. Шуларның ук синтаксик берәмлекләр дип аталуы.

Синтаксис фәнендә төрле юнәлешләр: логик (универсаль), семантик, формаль синтаксислар. Коммуникатив синтаксис. Контрастив синтаксис. Грамматик синтаксис. Грамматик синтаксисның төп бүлекләре: гади җөмлә синтаксисы, кушма җөмлә синтаксисы, текст синтаксисы. Сүзтезмә синтаксисының җөмлә синтаксисы эчендә генә карала алуы.

Җөмләгә билгеләмә. Җөмләнең төп үзенчәлеге булган хәбәрлек һәм модальлекнең белдерелүе

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Сүзләрнең синтаксик бәйләнеше. Сөйләмне оештыручы төп бәйләнеш буларак ияртүле бәйләнеш. Ияртүле бәйләнеш нәтиҗәсе буларак тезүле бәйләнеш. Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар.

Иярүле бәйләнешнең җөмлә оештырудагы рольләре буенча төрләре. Җөмлә барлыкка китерүче бәйләнеш буларак хәбәрлекле мөнәсәбәт. Җөмләне җәенкеләндерүче бәйләнеш буларак төгәлләүле (ачыклаулы) һәм аныклаулы мөнәсәбәт. Хәбәрлекле мөнәсәбәтне белдерүче чаралар. Төгәлләүле мөнәсәбәтне белдерүче чаралар. Аныклаулы мөнәсәбәтне белдерүче чаралар.

Иярүле бәйләнешнең традицион бүленеше: ярашу, башкарылу, янәшәлек.

Сүзләр бәйләнешен өйрәнү тәртибе: сүзтезмәләргә аерып һәм җөмләне кисәкләргә бүлеп өйрәнү

Тема 28. Сүзтезмә.

Төгәлләүле мөнәсәбәткә нигезләнеп төзелгән синтаксик берәмлек буларак сүзтезмә. Сүзтезмәләрне өйрәнү тарихы. Сүзтезмәләрнең сүз белән охшаш яклары һәм аермалары. Сүзтезмәләрнең җөмлә белән мөнәсәбәте. Сүзтезмәләрне төркемләү принциплары.

Сүз бәйләнешенең характерыннан чыгып караганда, сүзтезмәләрнең төрләре: ирекле һәм тотрыклы сүзтезмәләр. Аларның бер-берсенә охшаш һәм аермалы яклары.

Гади сүзтезмәләр. Катлаулы сүзтезмәләр һәм аларның типик төрләре.

Сүзтезмәләрне өйрәнүдән максат. Өйрәнү максатыннан чыгып, сүзтезмәләрне төркемләү.

Сүзтезмәләрне иярүче кисәктән чыгып төркемләү.

Исем сүзтезмәләр. Иярүче кисәккә карап, исем сүзтезмәләрнең төп төрләре: исемле исем сүзтезмә, фигыльле исем сүзтезмә, сыйфатлы исем сүзтезмә, санлы исем сүзтезмә һәм аларның төп үзенчәлекләре.

Фигыль сүзтезмәләр. Иярүче кисәкнең кайсы сүз төркеменнән булуына карап, фигыль сүзтезмәләрнең күбрәк очрый торган төркемнәре: исемле фигыль сүзтезмә, фигыльле фигыль сүзтезмә, рәвешле һәм сыйфатлы фигыль сүзтезмә, алмашлыклы фигыль сүзтезмә һәм аларныц төп үзенчәлекләре.

Сыйфат сүзтезмәләр һәм аларның үзенчәлекләре. Иярүче кисәккә карап, сүзтезмәләрнең башка төрләре һәм аларның үзенчәлекләре.

Җөмләләрне сүзтезмәләргә таркату алымнары

Тема 29. Җөмләнең иярчен кисәкләре. Аныклагыч һәм җөмләнең модаль кисәкләре.

Иярчен кисәкләрне өйрәнү тарихы. Иярчен кисәкләрнең төгәлләүле һәм аныклаулы бәйләнешләрне өйрәнүдә әһәмияте. Иярчен кисәкләрне төркемләү принциплары. Төгәлләүле мөнәсәбәткә кергән сүзләрнең иярүчесе буларак аергыч, тәмамлык, хәл, аларның сөйләм оештыруда икенче дәрәҗәдәге рольне уйнаулары.

Аергыч һәм аның төп билгеләре. Исем белән бирелгән аергычлар һәм аларның аерылмышка бәйләнү юллары. Сыйфатлар, рәвешләр, саннар, хәбәрлек сүзләр белән бирелгән аергычлар һәм аларның аерылмышка бәйләнү юллары. Фигыльләр белән бирелгән аергычлар һәм аларның аерылмышка бәйләнү юллары.

Тәмамлык һәм аның үзенчәлекләре, төрләре. Туры тәмамлык, аның бирелеше һәм иярүче кисәккә бәйләнү юллары. Кыек тәмамлык һәм аның бирелеше. Кыек тәмамлыкның мәгънәләре һәм иярүче кисәккә бәйләнү юллары. Кыек тәмамлыклар һәм урын хәлләрен аеру мәсьәләсе.

Аныклагычларның үзенчәлекләре. Аныклагычның урыны һәм аныкланмышка бәйләнү юллары. Аныклагычның барлык җөмлә кисәкләрен дә аныклап килә алуы. Аныклагычның сөйләм төзүдә өченче дәрәҗәдәге роль уйнавы. Фигыльдән башка сүзләр белән бирелгән аныклагычлар. Мәгънә күләме аныкланмыш мәгънәсе белән бер үк булган аныклагыч һәм аның аныкланмышка бәйләнү юллары. Мәгънә күләме аныкланмыш мәгънәсеннән таррак булган аныклагыч һәм аның аныкланмышка бәйләнү юллары. Фигыльләр белән бирелгән аныклагычлар, аларның төп үзенчәлекләре һәм аныкланмышка бәйләнү юллары. Аныклагычлар янында тыныш билгеләре.

Модаль кисәкләрнең төп үзенчәлекләре, аларның төрләре. Җөмлә эчтәлегенә мәгънә һәм форма ягыннан бәйләнгән булулары.

Эндәш сүз һәм аның бирелеше, аның янында тыныш билгеләре.

Кереш сүз һәм аның бирелеше, мәгънәләре. Кереш сүзләрне белдерүләреннән һәм мәгънәләреннән чыгып төркемләү.

Тема 30. Җөмләнең синтагмаларга бүленеше. Аерымланган иярчен кисәкләр.

Синтагма турында төшенчә, аның өйрәнелү дәрәҗәсе. Синтагмаларга бүленешнең мәгънә белдерүдә катнашуы. Синтагма, сөйләм такты, сулыш группасы һәм цезура. Синтагма һәм сүзтезмә. Җөмлә кисәкләренең аерым синтагма төзи алмый торган очраклары. Җөмлә кисәкләренең аерым синтагма төзи торган очраклары.

Актуаль кисәкләр. Актуаль кисәкләргә бүленеш турында төшенчә. Сөйләм яңалыгы һәм сөйләм предметы, аларның хөкемләүдәге субъект һәм предикат белән мөнәсәбәте. Актуаль кисәкләрнең (сөйләм предметы һәм сөйләм яңалыгының) урыны. Актуаль кисәкләрнең белдерелү юллары. Актуаль кисәкләргә бүленеш һәм телне практик куллану

Синтагма һәм аерымлану арасында охшаш һәм аермалы яклар. Аерымлану синтагманың язуда тыныш билгесе белән күрсәтелгән очрагы. Аерымланган аергычлар,ттәмамлыклар һәм аларның аерымлануы өчен шартлар. Аерымланган хәлләр һәм аларның 8 төре. Аерымлануның төп шартлары. Аныклагычларның башлыча аерымланган булуы.

Тема 31. Кушма җөмлә синтаксисы. Тезмә кушма җөмлә. Иярченле кушма җөмлә.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Мөстәкыйль булмаган җөмләләр арасындагы бәйләнешне өйрәнү һәм кушма җөмлә. Кушма җөмләләрне өйрәнү тарихы.

Кушма җөмләләрне төркемләү принциплары. Кушма җөмләләрне компонентлар саныннан чыгып төркемләү. Кушма җөмләләрне бәйләнеш төреннән, төзелешеннән чыгып төркемләү. Кушма җөмләләрне мәгънәләреннән (функцияләреннән чыгып) төркемләү.

Җөмләләр арасында структур һәм мәгънәви бәйләнеш. Җөмләләр арасында грамматик бәйләнеш һәм аның төрләре. Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар: тезү интонациясе һәм тезүче теркәгечләр. Ияртүче бәйләнешне белдерүче чаралар: кушымчалар, бәйлек сүзләр, фигыль формасы, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, янәшә торып иярү; мөнәсәбәтле сүзләр, теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр, көттерү һәм аныклау интонациясе. Бәйләүче чараларның һәркайсына хас төп үзенчәлекләр.

Тезмә кушма җөмлә үзенчәлекләре.

Тезмә кушма җөмләләрне төзелешеннән чыгып төркемләү. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда интонациянең роле. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда катнаша торган теркәгечләр. Тезмә кушма җөмләләрнең мәгънә ягыннан төрләре. Тезмә кушма җөмләләрнең төп бәйләүче чаралары.

Тезмә кушма җөмләдә тыныш билгеләре.

Иярченле кушма җөмлә үзенчәлекләре. Иярчен җөмләләрне билгеләү һәм бу турыдагы карашлар.

Тема 32. Иярчен җөмләләрне мәгънә ягыннан төркемләү. Ия һәм хәбәр җөмләләр. Тәмамлык һәм аергыч җөмлә үзенчәлекләре. Иярчен хәл җөмләләр. Максат, шарт, кире җөмләләр. Аныклагыч җөмлә үзенчәлекләре.

Мөстәкыйль булмаган җөмләләр арасындагы бәйләнешне өйрәнү һәм кушма җөмлә. Кушма җөмләләрне өйрәнү тарихы.

Кушма җөмләләрне төркемләү принциплары. Кушма җөмләләрне компонентлар саныннан чыгып төркемләү. Кушма җөмләләрне бәйләнеш төреннән, төзелешеннән чыгып төркемләү. Кушма җөмләләрне мәгънәләреннән (функцияләреннән чыгып) төркемләү.

Җөмләләр арасында структур һәм мәгънәви бәйләнеш. Җөмләләр арасында грамматик бәйләнеш һәм аның төрләре. Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар: тезү интонациясе һәм тезүче теркәгечләр. Ияртүче бәйләнешне белдерүче чаралар: кушымчалар, бәйлек сүзләр, фигыль формасы, бәйлек һәм бәйлек сүзләр, янәшә торып иярү; мөнәсәбәтле сүзләр, теркәгеч һәм теркәгеч сүзләр, көттерү һәм аныклау интонациясе. Бәйләүче чараларның һәркайсына хас төп үзенчәлекләр.

Тезмә кушма җөмлә үзенчәлекләре.

Тезмә кушма җөмләләрне төзелешеннән чыгып төркемләү. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда интонациянең роле. Тезмә кушма җөмләләрне оештыруда катнаша торган теркәгечләр. Тезмә кушма җөмләләрнең мәгънә ягыннан төрләре. Тезмә кушма җөмләләрнең төп бәйләүче чаралары.

Тезмә кушма җөмләдә тыныш билгеләре.

Иярченле кушма җөмлә үзенчәлекләре. Иярчен җөмләләрне билгеләү һәм бу турыдагы карашлар.

Иярченле кушма җөмләләрне төзелешеннән чыгып төркемләү: синтетик иярченле кушма җөмләләр һәм аналитик иярченле кушма җөмләләр. Аларның төп үзенчәлекләре: бәйләүче чараның иярчен җөмләдәге хәбәр составында тору-тормавы, иярчен җөмләнең чагыштырмача тәмамланган төсмер алу-алмавы, бәйләүче чараның компонентлар чиген билгеләү өчен нигез була алуы һәм нигез була алмавы, компонентларның урынына бәйле үзенчәлекләр, иярчен җөмләдәге баш кисәкләрнең ярашу-ярашмавы, башка телләрдәге төзелешкә охшау-охшамау һ. б.

Аналитик һәм синтетик кушма җөмләләрнең үзара синонимлыгы. Кушма җөмләләрне бер төзелештән икенче төзелешкә үзгәртү принциплары: мәгънә мөнәсәбәтен һәм функцияне саклау, шул ук лексик берәмлекләр белән эш итү, кушма җөмләнең гади җөмләгә күчү мөмкинлеге.

Тема 33. Катлаулы кушма җөмлә. Текст синтаксисы. Тезем. Чит сөйләмле текст.Татар пунктуациясенең фәнни нигезләре.

Катлаулы кушма җөмлә төрләре: күп тезмәле җөмлә, күп иярченле җөмлә һәм катнаш катлаулы җөмлә. Күп тезмәле җөмлә структурасы. Күп иярченле җөмлә структурасы: тиңдәш иярүле җөмлә, тиңдәш түгел иярүле җөмлә, бер-бер артлы иярүле һәм берничә төр иярүле җөмлә. Катнаш катлаулы җөмлә структурасы. Катлаулы җөмләләрдә тыныш билгеләре.

5. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

Самостоятельная работа обучающихся выполняется по заданию и при методическом руководстве преподавателя, но без его непосредственного участия. Самостоятельная работа подразделяется на самостоятельную работу на аудиторных занятиях и на внеаудиторную самостоятельную работу. Самостоятельная работа обучающихся включает как полностью самостоятельное освоение отдельных тем (разделов) дисциплины, так и проработку тем (разделов), осваиваемых во время аудиторной работы. Во время самостоятельной работы обучающиеся читают и конспектируют учебную, научную и справочную литературу, выполняют задания, направленные на закрепление знаний и отработку умений и навыков, готовятся к текущему и промежуточному контролю по дисциплине.

Организация самостоятельной работы обучающихся регламентируется нормативными документами, учебно-методической литературой и электронными образовательными ресурсами, включая:

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Порядок организации и осуществления образовательной деятельности по образовательным программам высшего образования - программам бакалавриата, программам специалитета, программам магистратуры (утвержден приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 5 апреля 2017 года №301)

Письмо Министерства образования Российской Федерации №14-55-996ин/15 от 27 ноября 2002 г. "Об активизации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений"

Устав федерального государственного автономного образовательного учреждения "Казанский (Приволжский) федеральный университет"

Правила внутреннего распорядка федерального государственного автономного образовательного учреждения высшего профессионального образования "Казанский (Приволжский) федеральный университет"

Локальные нормативные акты Казанского (Приволжского) федерального университета

6. Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю)

Фонд оценочных средств по дисциплине (модулю) включает оценочные материалы, направленные на проверку освоения компетенций, в том числе знаний, умений и навыков. Фонд оценочных средств включает оценочные средства текущего контроля и оценочные средства промежуточной аттестации.

В фонде оценочных средств содержится следующая информация:

- соответствие компетенций планируемым результатам обучения по дисциплине (модулю);
- критерии оценивания сформированности компетенций;
- механизм формирования оценки по дисциплине (модулю);
- описание порядка применения и процедуры оценивания для каждого оценочного средства;
- критерии оценивания для каждого оценочного средства;
- содержание оценочных средств, включая требования, предъявляемые к действиям обучающихся, демонстрируемым результатам, задания различных типов.

Фонд оценочных средств по дисциплине находится в Приложении 1 к программе дисциплины (модулю).

7. Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Освоение дисциплины (модуля) предполагает изучение основной и дополнительной учебной литературы. Литература может быть доступна обучающимся в одном из двух вариантов (либо в обоих из них):

- в электронном виде - через электронные библиотечные системы на основании заключенных КФУ договоров с правообладателями;
- в печатном виде - в Научной библиотеке им. Н.И. Лобачевского. Обучающиеся получают учебную литературу на абонементе по читательским билетам в соответствии с правилами пользования Научной библиотекой.

Электронные издания доступны дистанционно из любой точки при введении обучающимся своего логина и пароля от личного кабинета в системе "Электронный университет". При использовании печатных изданий библиотечный фонд должен быть укомплектован ими из расчета не менее 0,5 экземпляра (для обучающихся по ФГОС 3++ - не менее 0,25 экземпляра) каждого из изданий основной литературы и не менее 0,25 экземпляра дополнительной литературы на каждого обучающегося из числа лиц, одновременно осваивающих данную дисциплину.

Перечень основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля), находится в Приложении 2 к рабочей программе дисциплины. Он подлежит обновлению при изменении условий договоров КФУ с правообладателями электронных изданий и при изменении комплектования фондов Научной библиотеки КФУ.

8. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети "Интернет", необходимых для освоения дисциплины (модуля)

Сафиуллина Ф.С. Татар теленең лексикологиясе - http://old.kpfu.ru/

Татарский язык - http://efremova.slovaronline.com

Татарча сүзлекләр - https://tt.wikipedia.org/

9. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

Вид работ	Методические рекомендации
лекции	Лекция является главным звеном дидактического цикла обучения. Ее цель - формирование ориентировочной основы для последующего усвоения студентами учебного материала. На лекциях студентам необходимо осмысленно воспринимать материал, делать краткие записи, задавать вопросы в случае непонимания отдельных положения, т.е. работать в интерактивном режиме с лектором.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Вид работ	Методические рекомендации
практические занятия	Для подготовки к практическим занятиям необходимо рассмотреть контрольные вопросы и разобрать задания, обратиться к рекомендуемой учебной литературе; необходимо стремиться не к заучиванию материала лекции или учебника, а к его осмыслению, попытке связать изучаемый материал со знаниями из области литературоведения и лингвистики, истории языка и литературы и др.
самостоя-тельная работа	Самостоятельная работа студентов по курсу направлена на закрепление и углубление знаний, полученных на лекционных и семинарских занятиях, а также на развитие у студентов творческих навыков, инициативы, умения организовывать свое время. При выполнении плана самостоятельной работы студенту необходимо не только прочитать теоретический материал в учебниках и учебных пособиях, указанных в библиографических списках, но и планомерно развивать оперативную память, совершенствовать умения работать со справочными материалами, включая электронные источники.
экзамен	Подготовка к экзамену должна осуществляться на основе лекционного материала, материала практических занятий с обязательным обращением к основным учебникам по курсу. Необходимо рассмотреть контрольные вопросы и разобрать задания, обратиться к рекомендуемой учебной литературе. На лекциях необходимо осмысленно воспринимать материал, делать краткие записи, задавать вопросы в случае непонимания отдельных положения, т.е. работать в интерактивном режиме с лектором, необходимо стремиться не к заучиванию материала лекции или учебника, а к его осмыслению, попытке связать изучаемый материал со знаниями из области литературоведения и лингвистики, истории языка и литературы и др.
зачет	При подготовке к зачету необходимо рассмотреть контрольные вопросы и разобрать задания, обратиться к рекомендуемой учебной литературе. На лекциях необходимо осмысленно воспринимать материал, делать краткие записи, задавать вопросы в случае непонимания отдельных положения, т.е. работать в интерактивном режиме с лектором.При подготовке к практическим занятиям необходимо стремиться не к заучиванию материала лекции или учебника, а к его осмыслению, попытке связать изучаемый материал со знаниями из области литературоведения и лингвистики, истории языка и литературы и др. Подготовка к зачету должна осуществляться на основе лекционного материала, материала практических занятий с обязательным обращением к основным учебникам по курсу.

10. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)

Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем, представлен в Приложении 3 к рабочей программе дисциплины (модуля).

11. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

Материально-техническое обеспечение образовательного процесса по дисциплине (модулю) включает в себя следующие компоненты:

Помещения для самостоятельной работы обучающихся, укомплектованные специализированной мебелью (столы и стулья) и оснащенные компьютерной техникой с возможностью подключения к сети "Интернет" и обеспечением доступа в электронную информационно-образовательную среду КФУ.

Учебные аудитории для контактной работы с преподавателем, укомплектованные специализированной мебелью (столы и стулья).

Компьютер и принтер для распечатки раздаточных материалов.

Мультимедийная аудитория.

12. Средства адаптации преподавания дисциплины к потребностям обучающихся инвалидов и лиц с ограниченными возможностями здоровья

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

При необходимости в образовательном процессе применяются следующие методы и технологии, облегчающие восприятие информации обучающимися инвалидами и лицами с ограниченными возможностями здоровья:

- создание текстовой версии любого нетекстового контента для его возможного преобразования в альтернативные формы, удобные для различных пользователей;
- создание контента, который можно представить в различных видах без потери данных или структуры, предусмотреть возможность масштабирования текста и изображений без потери качества, предусмотреть доступность управления контентом с клавиатуры;
- создание возможностей для обучающихся воспринимать одну и ту же информацию из разных источников - например, так, чтобы лица с нарушениями слуха получали информацию визуально, с нарушениями зрения - аудиально;
- применение программных средств, обеспечивающих возможность освоения навыков и умений, формируемых дисциплиной, за счёт альтернативных способов, в том числе виртуальных лабораторий и симуляционных технологий;
- применение дистанционных образовательных технологий для передачи информации, организации различных форм интерактивной контактной работы обучающегося с преподавателем, в том числе вебинаров, которые могут быть использованы для проведения виртуальных лекций с возможностью взаимодействия всех участников дистанционного обучения, проведения семинаров, выступления с докладами и защиты выполненных работ, проведения тренингов, организации коллективной работы;
- применение дистанционных образовательных технологий для организации форм текущего и промежуточного контроля;
- увеличение продолжительности сдачи обучающимся инвалидом или лицом с ограниченными возможностями здоровья форм промежуточной аттестации по отношению к установленной продолжительности их сдачи:
- продолжительности сдачи зачёта или экзамена, проводимого в письменной форме, - не более чем на 90 минут;
- продолжительности подготовки обучающегося к ответу на зачёте или экзамене, проводимом в устной форме, - не более чем на 20 минут;
- продолжительности выступления обучающегося при защите курсовой работы - не более чем на 15 минут.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки "Родной язык и литература, иностранный язык".

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Приложение 2
к рабочей программе дисциплины (модуля)
Б1.О.09.01.02 Родной язык

Перечень литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)
Профиль подготовки: Родной язык и литература, иностранный язык
Квалификация выпускника: бакалавр
Форма обучения: очное
Язык обучения: русский
Год начала обучения по образовательной программе: 2018

Основная литература:

1. Абдуллина Р.С. Хәзерге татар теленең орфографиясе һәм орфоэпиясе : Югары һәм урта махсус уку йортлары студентлары өчен уку әсбабы. - Казан : Мәгариф, 2009. - 239 б. - 145-00;90-74. [31 экз.]

2.Максимов, Н.В. Татар теленнән тестлар : Уку-укыту ярдәмлеге / Н.В.Максимов. - Казан: Мәгариф, 2008. - 207б. - 45-00. [5 экз.]

3.Мөхиярова Р.Х.XX гасыр ахыры - XXI гасыр башы татар әдәби теле лексикасы. - Казан: Татар.кит.нәшр., 2009. - 183 б. [19 экз.]

4.Фаттахова Р.Ф.Практический татарский язык : методическое пособие для изучающих татарский язык / Р.Ф.Фаттахова. - Казань : Татар.кн.изд-во, 2008. - 167 с. - 95-00. [54 экз.]

5.Фаттахова Р.Ф.Практический татарский язык=Гамәли татар теле : методическое пособие для изучающих татарский язык=татар телен өйрәнүчеләр өчен методик кулланма. - 2-е изд.,испр. и доп. - Казань: Татар.кн.изд-во, 2012. - 176с. - 90-84. [20 экз.]

6.Харисова Ч.М. Татарский язык: справочник. - Казань: Магариф, 2009. - 199 с. - 227-40. [15 экз.]

7. Ганиев, Ф.Ә. Хәзерге татар әдәби телендә сүзьясалышы. - 3 нче басма. - Казан : Мәгариф, 2009. - 271б. - 410-00.

- 15 экз.

8.Галләмов,Ф.Г. Татар синтаксисыннан очерклар / Ф.Г.Галләмов. - Алабуга : АДПУ нәшр., 2009. - 228б. - 155-00. - 25 экз.

9. Галлямов,Ф.Г. Сочинительные конструкции в татарском языке / Ф.Г.Галлямов. - Елабуга : Изд-во ЕГПУ, 2009. - 176с. - 130-00. - 27 экз.

10. Галләмов,Ф.Г. Татар телендә кабатлаулар / Ф.Г.Галләмов. - Алабуга : АДПУ нәшр., 2009. - 104б. - 65-00. - 25 экз.

11. Сибгаева Ф.Р. Татар теле (гомуми мәгълүмат, күнегүләр, контроль тестлар). Югары уку йортлары ҿчен укыту кулланмасы. - Казан: Вестфалика, 2011. - 44 б. - URL: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/20306/10_179_001068.pdf

Дополнительная литература:

1. Сафиуллина, Ф.С. Хәзерге татар әдәби теле : Югары һәм урта уку йортлары өчен д-лек. - Казан : Мәгариф, 2002. - 407б. - 60с. - 100 экз.

2. Сафиуллина, Ф.С. Тел гыйлеменә кереш. : Югары уку йортларының филология факультеты студентлары өчен дәреслек.(Төзәтелгән,тулыландырылган икенче басма). - Казан : ТаРИХ, 2001. - 382б. - 55-00. -150 экз.

3. Николина, Н.А. Филологический анализ текста : Учеб.пособие для студ.высш.учеб.заведений. - М. : Академия, 2008. - 272с. - (Высш.образование). - 330-00.

- 10 экз.

4. Ганиев, Ф.Ә. Хәзерге татар әдәби телендә сүзьясалышы / Ф.Ә.Ганиев. - 2 нче басма. - Казан : Мәгариф, 2006. - 271б. - 116-78.

- 30 экз.

5. Хисамова, Ф.М. Татар теле морфологиясе : Югары уку йортлары өчен д-лек / Ф.М.Хисамова. - Казан : Мәгариф, 2006. - 335б. - 95-00.

- 45 экз.

6. Сәлим, Х. Хәзерге татар әдәби теле : Фонетика һәм лексикология. - Алабуга : АДПИ, 2002. - 58б. - 20с. - 50 экз.

7. Хәкимҗанов Ф.Татар әдәби теле: Фонетика: Югары уку йортлары өчен дәреслек. - Казан: ТДГИ, 2001. - 108б. - 35-00. [10 экз.]

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

8. Хадиева Г. К Татар теле фонетикасы: лекцияләрнең конспекты.- Казань, 2014. - 71 с. - URI:https://dspace.kpfu.ru/xmlui/bitstream/handle/net/21847/10_163_A5kl-000763.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Приложение 3
к рабочей программе дисциплины (модуля)
Б1.О.09.01.02 Родной язык

Перечень информационных технологий, используемых для освоения дисциплины (модуля), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профиль подготовки: Родной язык и литература, иностранный язык

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Год начала обучения по образовательной программе: 2018

Освоение дисциплины (модуля) предполагает использование следующего программного обеспечения и информационно-справочных систем:

Операционная система Microsoft Windows 7 Профессиональная или Windows XP (Volume License)

Пакет офисного программного обеспечения Microsoft Office 365 или Microsoft Office Professional plus 2010

Браузер Mozilla Firefox

Браузер Google Chrome

Adobe Reader XI или Adobe Acrobat Reader DC

Kaspersky Endpoint Security для Windows

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "ZNANIUM.COM", доступ к которой предоставлен обучающимся. ЭБС "ZNANIUM.COM" содержит произведения крупнейших российских учёных, руководителей государственных органов, преподавателей ведущих вузов страны, высококвалифицированных специалистов в различных сферах бизнеса. Фонд библиотеки сформирован с учетом всех изменений образовательных стандартов и включает учебники, учебные пособия, учебно-методические комплексы, монографии, авторефераты, диссертации, энциклопедии, словари и справочники, законодательно-нормативные документы, специальные периодические издания и издания, выпускаемые издательствами вузов. В настоящее время ЭБС ZNANIUM.COM соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования (ФГОС ВО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе Издательства "Лань" , доступ к которой предоставлен обучающимся. ЭБС Издательства "Лань" включает в себя электронные версии книг издательства "Лань" и других ведущих издательств учебной литературы, а также электронные версии периодических изданий по естественным, техническим и гуманитарным наукам. ЭБС Издательства "Лань" обеспечивает доступ к научной, учебной литературе и научным периодическим изданиям по максимальному количеству профильных направлений с соблюдением всех авторских и смежных прав.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "Консультант студента", доступ к которой предоставлен обучающимся. Многопрофильный образовательный ресурс "Консультант студента" является электронной библиотечной системой (ЭБС), предоставляющей доступ через сеть Интернет к учебной литературе и дополнительным материалам, приобретенным на основании прямых договоров с правообладателями. Полностью соответствует требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего образования к комплектованию библиотек, в том числе электронных, в части формирования фондов основной и дополнительной литературы.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ